

שם המכון בית המדרש לישראל והאנושות – מכון בליקלה לשיח בין-דתי שנה שבעדה מבוקשת התמיכה 2024

שאלון מס' 3 (מכיל 3 עמודים)

תוכנית פעילות על 3 השנים שקדמו לשנת ההערכה (*)

החל מ 1 בינואר 2019 ועד 31 בדצמבר 2021

(*) בהתאם ל"תיקון רוחב להקדמת שנת ההערכה" (מבחנים לחלוקת כספי תמיכות של משרד התרבות והספורט במוסדות תרבות לשנת התמיכות 2024) שמקדם משרד התרבות בימים אלה

1. פרטו את הפרסומים / מאגרי מידע / אמצעים יישומיים וכו' שהוצאו לאור על ידכם בשנים האמורות מעלה.
2. יש לציין פעילות מחקרית שיצאה לאור ע"י המכון בלבד (שם המכון מופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות הבלעדי).
3. לגבי הטור בו אתם מתבקשים לציין את שמות החוקרים שעבדו על המחקרים:
 - א. חובה לציין פעילות מחקרית שהתבצעה ע"י חוקרי המכון בלבד. יודגש, כי בשאלון זה יש לרשום גם שמות חוקרי המכון המופיעים על הפרסום שיצא לאור, אף אם אינם עובדים במכון כיום (-). נא לציין כוכבית (*) ליד שמם).
 - ב. חובה לציין שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים ע"פ סדר הא'-ב'.
 - ג. שמות החוקרים המופיעים בשאלון זה – חייבים להופיע גם בפרסום עצמו. חייבת להיות התאמה מוחלטת בין שמות החוקרים המופיעים בשאלון, לבין שמות החוקרים בפרסומים.
 - ד. אין להוסיף תארים כלשהם לשמות החוקרים באף אחד מן השאלונים השונים (על מנת למנוע פגיעה בכבודם של החוקרים, בכותרות הטבלאות המתייחסות לשמות החוקרים מופיע התואר 'רבנים', המתייחס לכלל החוקרים הרשומים בטבלה).
4. חובה למלא מספר קטלוגי של הספר כפי שמופיע בספריה הלאומית.
5. חובה למלא תאריך מדויק של הוצאה לאור של הפרסומים המוזכרים: חודש ושנה עבריים ולועזיים. סדר רשימת הפרסומים יהיה מהתאריך המאוחר ביותר של יציאתם לאור – לתאריך המוקדם ביותר של יציאתם לאור.
6. ניתן כמובן להוסיף שורות לטבלאות, בעת הצורך, אך אין לשנות את מבנה הטבלה!
7. יש למלא את הטבלה ונספחיה באופן מדויק, מקצועי ומפורט, ולחתום בסופה, במקום המיועד לכך (סוף עמוד 3)!

פרסומים שיצאו לאור בתקופה שהחל מ 1 בינואר 2019 ועד 31 בדצמבר 2021

[illegible]

מס'	שם הפרסום	מספרו של הספר הקטלוגי בספרייה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות				תאריך הוצאה לאור (חובה לציין חודש ושנה עבריים ולועזיים)	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם הוזכר משרד התרבות והספורט בפרסום במי שסייע להוצאתו לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסומים שיצאו לאור				
						ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש עברי						שנה עברית	חודש לועזי	שנה לועזית	שם משפחה	שם פרטי

חובה לצרף לכל פרסום המופיע בטבלה את המסמכים הבאים; יש לסמן ✓ במשבצות הבאות:

✓ צילום עמוד שער.

✓ צילום עמוד בו מופיע שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית והוציאה לאור ובעל הזכויות הבלעדית.

✓ צילום עמוד תוכן העניינים.

✓ צילום עמוד מתוך הספר, בו מופיעים שמות המחברים (החוקרים) שעבדו על הפרסום.

✓ צילום **חמישה** עמודים מתוך הספר.

✓ פירוט נרחב של התוכן המפורט לכל פרסום.

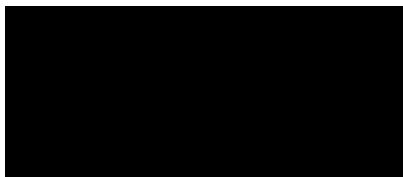
✓ פירוט תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים.

✓ פירוט עבודת המכון בהקשר לכל פרסום (עבודה מקורית, עצמאית, פילולוגית, פענוח וחקר כתב יד, חשיפת מקורות, ההדרה וביאורים).

הריני מצהיר בזאת על נכונות הפרטים שמולאו בטבלה, ועל צירוף כל הנספחים המבוקשים

שם מנהל המכון אהרן אריאל לביא

חתימת מנהל המכון _

אהבת עולם – סיפורי ישראל והאנושות

תוכן הפרסום

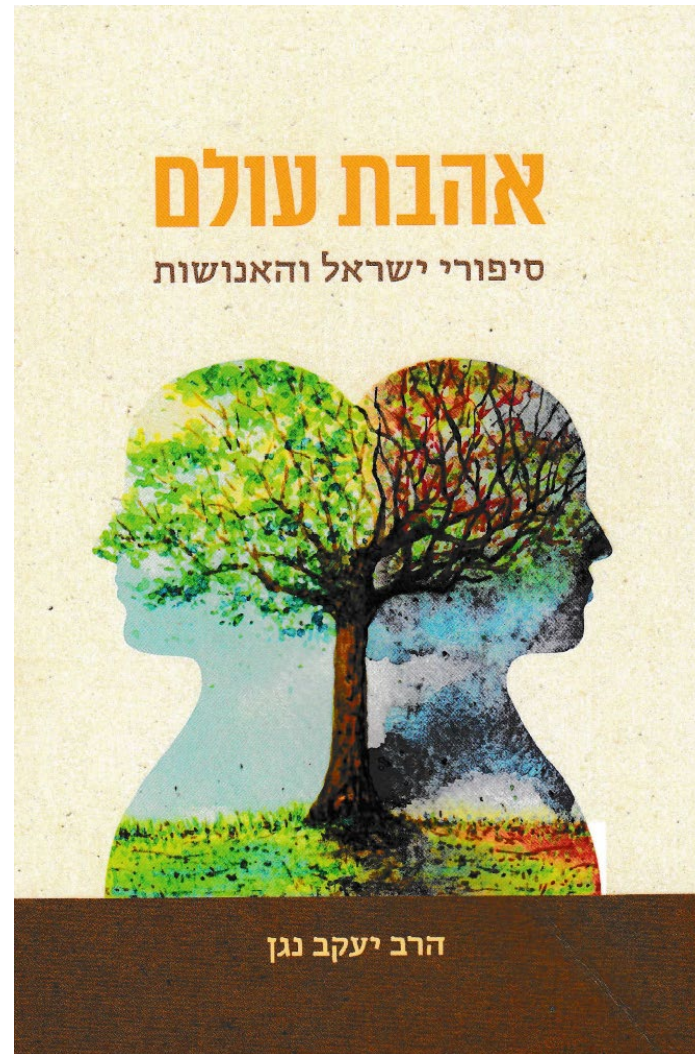
דרך סיפורים מהשטח, לצד דיונים הגותיים והלכתיים, הספר מביא סקירה של עבודה בין-דתית מעשית ומעניק כלים לעוסקים בתחום. הנחת העבודה של הספר היא שפיתוח והצמחת שינוי תודעתי בעל משמעות נשען הן על חומר מחקרי והגותי והן על עדויות מהחיים עצמם ומהשטח. הגות מאפשרת לנו לדבר על החיים, בעוד הסיפורים הם החיים עצמם. ההגות עוסקת רק ברובד מסוים של החוויה האנושית, ואילו סיפור טוב מקיף את כולה. החיים גדולים מהפילוסופיה, והסיפורים לוכדים את לשד החיים עצמו. הסיפור, כמו החיים, הוא רב-פנים, משאיר שאלות לא פתורות, משובץ במסתורין ועשוי מורכבות מבורכת. עם זאת, הספר לא מוותר על הפן ההגותי ומשלב בתוך הסיפורים והעדויות מהשטח תובנות רעיוניות והלכתיות הרלבנטיות לכל מי שעוסק בתחום יחסי ישראל והאנושות.

תיאור עבודת המכון ביחס לפרסום

ספר זה מבוסס על עבודה מחקרית ומעשית של ראש המכון, הרב ד"ר יעקב נגן, והוא מהווה את אחד הפרסומים הראשונים של המכון. הספר שואב הן ממקורות היהדות והן מידע מעשי של אחד הרבנים המרכזיים העוסקים באופן יסודי ושיטתי בשאלת יחסי ישראל והאנושות.

תרומתו של הפרסום למחקר התורני ולציבור הלומדים

בשל מיעוט העוסקים בתחום השיח הבין-דתי מהצד היהודי-אורתודוקסי, למרות חשיבותו המכרעת הן למחקר התורני והן למדינת ישראל ולעם היהודי, אין בנמצא חומר רב העוסק בתיעוד מעשי והפקת לקחים ממפגשים בשטח. פרסום זה תורם תרומה משמעותית בכך שהוא מעשיר את הידע בתחום ומעניק כלים מעשיים לעוסקים בו.

עורך אחראי: הרב אלעזר גולדשטיין
עריכת הלשון: אהרלה אדמנית ויעקב דרורי-דנבאום
סידור ועימוד: אברהם רחמים
עיצוב עטיפה: צופיה הרבנד

© כל הזכויות שמורות למחבר ולמכון התורני 'גילוי' ישיבת בית ועד לתורה, עתניאל.

אין להדפיס לצלם להכניס למאגר דיגיטלי או להפיץ מסמך זה, ללא הסכמה בכתב מהמחבר ומהמכון התורני.

מסת"ב:

ה'תשפ"א (2021)

יוצא לאור ע"י ישיבת בית ועד הר חברון
ד.ג. הר חברון, עתניאל, 90407
את הספר אפשר להשיג
בטלפון: 02-9964241
במייל: giluyot@gmail.com

אהבת עולם

סיפורי ישראל והאנושות

סיפורים חדשים וסיפורים מלוקטים מ"החיים כסיפור"

הרב יעקב נגן

הוצאת גילוי - ישיבת עתניאל
ה'תש"ף

הערה: במהדורה הראשונה נרשם כי הזכויות שייכות גם להוצאת גילוי, אך בפועל הזכויות שייכות כולן למחבר – הרב ד"ר יעקב נגן – ולמכון שהוא עומד בראשו אשר הלוגו שלו גם מופיע בעמוד השער. הכיתוב יתוקן במהדורה הבאה שתודפס בקרוב.

תוכן העניינים

1	הקדמה
7	פרקו את מזוודת הגלות
11	הרבנית והמואזין במערת־המכפלה
15	מסע לחברון — חברון מלשון חברות
21	תפילת הערבייה החילונית — נשים קדושות
25	ראש־השנה — מעשה בחלילן מחב"ד ובחייל ערבי
33	ישראל והאנושות — הסיפור הגדול
45	הנסיך הקטן היהודי
53	המזווה של ד"ר מוחמד והקמע של רפאל המלאך
59	בית תפילה לכל העמים
69	תפילה משותפת לגשם
73	לרקוד בבגדים קרועים בערב תשעה באב
79	מסע למצרים — מעתניאל לקהיר, מסע אל לב האסלאם
91	מסע לירדן — שבת בעמאן
99	מסע אל העדה הדרוזית — כאשר משה פגש את יתרו
103	הרב ובתו של הנאצי
107	כי מציון תצא תורה?
111	"מה עשית למען האנושות"? – לזכרו של הרב יונתן זקס
115	מסע לסין — כי משופר־ציון תצא תורה ודבר ה' לסין
121	אברהם בגימטרייה — בצלם אלהים
129	בנים של אלוהים
135	המסע אל "אהבת עולם"
147	"כאשר פתר לנו כן היה" – שותפותו של האדם במימוש חזון הנביאים
158	הערות

עתידה בת קול להיות מפוצצת באהלי צדיקים
ואומרת: כל מי שפעל עם אל – יבוא ויטול שכרו.
(ירושלמי שבת, ז, ט)

הציונות פעלה כך לגבי נבואות שיבת ציון: היא לא הסתפקה
בציפייה פסיבית למימוש ההבטחה האלוהית "להביא בניין
מרחוק" (ושעיהו ס, ט), אלא פעלה לעליית יהודי התפוצות לארץ,
וכך גם בתחומים רבים נוספים.

אולם הקמת מדינה, קליטת עלייה ושאר ההיבטים של
שיבת ציון שכבר התממשו (או נמצאים בתהליכי מימוש מתקדמים)
אינם אלא תחילת הדרך של החזון העתידי. יש עוד היבטים
רבים ועיקריים בחזון אחרית הימים של הנביאים שטרם
הגיעו למימושם!

בין הנושאים הללו בולט נושא אחד, אשר בדברי הנביאים
מוצג כחלק ממשאת הנפש העמוקה ביותר, ולמרות זאת נראה
שהעיסוק בו נזנח פעמים רבות. נושא זה הוא דיפוי, שיקום
וכינון מחדש של היחסים בין ישראל לאומות העולם, יצירת
אחוזה ושותפות בין האומות כולן ושלום עתידי שישדרור
בעולם. נראה ששותפות האדם בהיבטים השונים של חזון
זה – כגון חיבורן של כל האומות אל המקדש, עבודת ה' של
כל העמים "שכם אחד", תורה היוצאת מן המקדש, חיזוק
הייעוד של עם ישראל כמביא ברכה לעולם – עדיין בחיתוליה.

אחד האתגרים העומדים בפני הרוצה לפתוח את אוזניו
ואת ליבו לחזון האוניברסלי של הנביאים הוא שדבריהם
בנושאים אלו סתומים לעיתים, וקשה לפענח מתוכם באופן
קונקרטי מה בדיוק החזון. לדוגמה, ביחס לאחוזה הדתית
אומר הנביא צפניה:

"כאשר פתר לנו כן היה" – שותפותו של האדם במימוש חזון הנביאים

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל-בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֶאֱסָפוּ וְאָגִידָה
לָכֶם אֶת אֲשֶׁר-יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים

(בראשית מט, א)

אנו זוכים לחיות בתקופה של מימוש נבואות אחרית הימים.
שיבת ציון, ריבונות יהודית בארץ ישראל, שחרור ירושלים
העתיקה והרהיבית – כל אלו מממשים באופן מפורש ומופלא
את דברי הנביאים. ניתן להצביע על שתי תפיסות בנוגע
למקומו ותפקידו של האדם ביחס למימוש המיוחל של חזון
הנביאים, התפיסה הקלאסית והתפיסה הציונית. בתפיסה
דתית הקלאסית, השפעת האדם על מימוש החזון היא במובן
של שמירת תורה ומצוות. אם זכאי האדם והדור, בזכות
מצוותיו, הוא מקרב את חזון הגאולה, ואם חלילה חייב
האדם או הדור – הוא מרחיק את חזון הנביאים. חידושה של
התפיסה הציונית, הוא בהבנה שהאדם משפיע על התהליך
לא רק בקיום תורה ומצוות אלא בשותפות והשפעה על
ההיסטוריה. בכך האדם שותף בפעולה האלוהית במציאות
ו"פועל עם אל":

כִּי־אֶזְאָהֶפֶדְ אֶל־עַמִּים שְׁפָה בְרוּכָה לְקֹרֵא כָלֶם בְּשֵׁם
ה' לְעַבְדּוֹ שְׁכֵם אֶחָד.

(צפניה ג, ט)

אך מה משמעותה של נבואה זו? האם במילים "לקרוא כולם בשם ה'" הכוונה היא שכולם יהיו יהודים? שתהיה זהות כוללת לאומות כשל מעין "בני נח"? או שמא הכוונה היא לשותפות ואחוזה בין דתות העולם השונות שיעבדו יחד מתוך כבוד הדדי והסכמה על עיקרי אמונה מסוימים?

שאלות אלו אינן רק שאלות פרשניות או תאורטיות אלא שאלות מעשיות: כיוון שאנו רוצים "לפעול עם אל" במימוש חזון הנביאים עלינו לדעת לענות על כל מיני שאלות כדי לדעת במה וכיצד להתמקד ולפעול: באיזה אופן להתקדם ביחסים הבין־דתיים? כמה אנו רחוקים ממימושו של חזון הנביאים? אם מדובר על ויתורם של האומות על זהותם הדתית לטובת זהות חדשה, הרי שאנו רחוקים מכך מאוד, אך אם מדובר על אחדות השומרת על הזהות הדתית המקורית של כל עם, הרי שכל תודעתנו ביחס לאומות אחרות ולדתות אחרות וכל מערכת השיח שלנו איתם צריכה לעבור שינוי תפיסתי עמוק.

שותפותו של האדם בעיצוב משמעותו של הנבואות

ברצוני לטעון שבשורשי התודעה הציונית ניצבת ההנחה, שמענה על שאלות אלו מתקבל מתוך שיח בין האדם לאלוהים. האדם אינו רק צופה, מגלה ומפעיל תוכנית אלוהית מוגדרת מראש, אלא שותף בעיצובו של החזון עצמו. זהו חלק מסוד השותפות העמוקה שבין הקב"ה לעם ישראל.

ניתן ללמוד על שותפות זו מתוך התבוננות במהות האדם, במהות התורה, ובמהות הנבואה.

במהות האדם כיצד?

האדם נברא ב"צלם אלוהים", ומתוקף כך הוא קיבל כוחות של שותפות בבריאה ושליטה על העולם. הרב קוק בחר לפתוח את ספרו החשוב "לנבוכי הדור"³⁰ בקביעה שצלם אלוהים הוא הוא יסוד התורה:

שהאדם נברא בצלם אלהים זה הוא יסוד התורה.
עיקר הצלם הוא החופש הגמור שאנו מוצאים באדם
שעל כן הוא בעל בחירה.

בסיפור קריאת השמות לבעלי החיים בפרשת בראשית האדם לא רק משפיע על המציאות במובן המעשי, אלא מתוך חופש הבחירה שיש בידו הוא גם מעצב את מהותה ואת משמעותה. בפרק א' של ספר בראשית אלוהים נותן שמות לאור (יום), לחושך (לילה), לרקיע, (שמים), ליבשה (ארץ) ולמקווה המים (ימים). אך בפרק ב' מתברר שהיכולת האלוהית לתת שמות הוענקה לאדם! יתרה מכך, באופן מופלא הפסוקים מתארים את הקב"ה כממתין כביכול למוצא פיו של האדם ולשמות שיבחר לתת לבעלי החיים השונים:

וַיִּצַר ה' אֱלֹהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־
עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לְרֹאוֹת מַה־יִּקְרָא־לוֹ
וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ. וַיִּקְרָא
הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת
הַשָּׂדֶה... (בראשית ב, יט-כ)

"ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו" – אלמלא מקרא כתוב אי־אפשר לאומרו! כביכול יושב הקב"ה ורואה באילו שמות יבחר האדם, ונותן תוקף לשמות שהאדם העניק. על־פי היהדות, שמות מבטאים מהות ויוצרים מציאות:

מנא לן דשמא גרים? אמר רבי אלעזר, דאמר קרא:
 "לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שְׁמוֹת בארץ" (תהילים
 מו, ט), אל תקרי שְׁמוֹת אלא שְׁמוֹת.
 (בבלי, ברכות ז ע"ב)

בתקופה שבה שולט שיח פוסט־מודרני אנו יכולים יותר ויותר להבין מדוע המבט והשפה גם מעצבים את המציאות ולא רק מתארים אותה. הבשורה היהודית בהקשר זה מתחדדת לנוכח השוואה לסיפור המקביל בקוראן (סורה אל בקרה, 2:30), שבו גדולתו וייחודו של האדם מתבטאת בכך שהאל מלמד אותו את כל השמות. במובן הרחב וגם ביחס לנבואות אחרית הימים תפקידנו בין השאר הוא אפוא "לתת שמות", לפתח שפה ותובנות היוצרות את המציאות ומעצבות אותה.

במהות התורה כיצד? מקומו של האדם כשותף בתורה
 מתבטא באופן משמעותי במושג תורה שבעל־פה. שותפותו של עם ישראל בעיצוב התורה שבעל־פה אינו רק כשל פרשן פסיבי אלא הוא חלק מתהליך היצירה של התורה והעברתה לדור הבא בצורה חדשה ושוונה משהייתה בדור שקדם לו. למעשה, תפיסות עכשוויות מדברות על כל פרשנות כמאמץ שאינו רק פענוח פסיבי אלא יוצר את המשמעות כמפגש בין הקורא והטקסט. מרכזיותו של האדם במופעה השלם של התורה מבטא על ידי חז"ל באופן חד:

אמר רבא: כמה טפשי שאר אינשי, דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בספר תורה כתיב ארבעים, ואתו רבנן בצרו חדא. – (תרגום: כמה טיפשים שאר האנשים, שעומדים מלפני ספר תורה ואינם עומדים מלפני אדם גדול [בתורה], שאילו בספר תורה כתוב ארבעים [יכנו], ובאו חכמים הפחיתו אחד [שיש להכות 39 מלקות ולא 40 את מי שנתחייב דין מלקות].
 (בבלי, מכות כב ע"ב)